

Les evocacions del saltenc Agustí Cabruja no deuen res a ningú.

paperets

La història petita d'Agustí Cabruja

“Tots els pobles tenen dues menes d’història: una de gran i una de petita. La petita resta generalment per escriure”. Aquesta doble afirmació d’Avel·lí Artís obre, ben oportunament, el llibre d’Agustí Cabruja que acaba d’editar l’Ajuntament de Salt. Perquè es tracta de l’obra d’un home que no era historiador i que no seguia, per tant, els esquemes habituals de la historiografia. Encara més: un home que, com que vivia lluny, no tenia accés a cap arxiu ni a cap hemeroteca ni disposava, doncs, d’altra font d’informació que la dels seus propis records. És per això que el seu relat no es deu a ningú, no s’inspira en cap text anterior, no s’adiu amb els clixés preestablerts pels especialistes. Parla de la gent i dels fets amb un aire nou i un estil diferent, potser menys rigorós però més espontani i directe: la gent, tal com l’ha coneguda; els fets, tal com els ha viscut. La memòria li pot haver jugat alguna mala passada, però l’essència dels fets i la imatge dels homes resten vius, autèntics i reals.

Agustí Cabruja va néixer a Salt l’any 1911. Va fundar la revista *El Poble de Salt*, va ser redactor de *L’Autonomista* i, en acabar la guerra civil, es va exiliar a Mèxic, on va promoure el *Centre Republicà* i el *Casal Popular*. Va escriure i va publicar novel·la, poesia, contes, assaigs i nombrosos articles periodístics. Va morir a l’exili l’any 1983, i l’Ajuntament li ha tributat un doble homenatge: un carrer a la vila i un llibre inèdit al carrer: *Polítics i escriptors gironins durant la segona República*. Per les seves pàgines, hi desfilen personatges coneguts, però no ens semblen exactament els que ja coneixíem. Cabruja ens en dóna una nova visió, rica en detalls inesperats, contradictòria a vegades amb la vella visió oficial. És la petita història, tan imprescindible com la gran, sovint indispensable per restituir la veritable dimensió dels fets, la veritable proporció de la gent.

NARCÍS-JORDI ARAGÓ

• L’estiu passat es van complir els deu anys d’un episodi històric de la transició democràtica: la *Marxa de la Llibertat*. El fet no va trobar gaires cronistes disposats a recordar aquella aventura que molts dels seus protagonistes, amb el temps, han preferit oblidar. Per això és d’agrair que Joan Colomines l’evocui en la seva *Crònica bis*, llarg poema civil aparegut al volum *Autoretrat*. Aquests són els versos que expliquen l’inici de la *Marxa* i el seu pas per Girona: “Des de tots els indrets de parla catalana / iniciem el camí, comencem una marxa / cap a la llibertat. M’allisto a la columna / de l’Abat Escarré, que Girona traspasa. / A dins la catedral hi faig com una arenga, / a fora el capità era en Garcia Fària. / Ens van empresonar i a Salt fèrem estada. / En Ferrer i Gironès per nosaltres maldava. / Un cop fèrem multats retornarem a casa”.

• “Fembra unigènita, verge barjaula, madona lapídica, donzella espatllada, reina de pluja, hebrea cristiana, conca esposada, muller de l’oratge, dòmina mísera, vídua repudiada...” Tot això i molt més li diu a Girona el protagonista d’una de les narracions de *Cal·ligrafia*, de Josep Pujol i Coll, Premi Just Casero 1986. *Són penjaments, a l’estil dels de Joan Mínguez en el seu Pamflet a la vella ciutat? No; més aviat són floretes, paraules d’un gironí enamorat, com Edip, de la seva pròpia mare, engolit i consumit per una ciutat malaltissa i dramàtica. Apuntem aquesta narració per a les antologies de textos que han tingut Girona com a font d’inspiració literària.*

• El 17 de maig, a Banyoles, en una jornada organitzada per Justícia i Pau, hom parlarà de Drets Humans a Espanya, a Catalunya, als Ajuntaments i a l’Església, amb la participació de Joan Gomis, Fèlix Martí, Jaume Lorés i Josep M. Terricabras. Aquest darrer, en una intervenció recent, blaslava l’expressió tradicional “La meua llibertat acaba on comença la dels altres” i proposava aquesta fórmula alternativa, enriquidora i solidària: “La meua llibertat comença on comença la dels altres”.